

MINISTERIO
DE CULTURA

VICTORS

SUMARI

NOTA DE REDACCIÓ - VÍCTORS I ELS ESTUDIS: Ll. Batlle Prats
SOTA PALAU SACOSTA: Mn. Ll. G. Pla. - HORACI POETA ROMÀ:
E. Valentí. - COMPOSICIÓ PICTÒRICA: J. Claret. - LES TEMPTATI-
VES DE FORMACIÓ D'UN ESTAT PIRINENC: S. Sobrequés. - ELS
VERSOS DE JOAN SARDÀ: J. de Garganta. - GIRONA A DISTÀNCIA:
G. Díaz Plaja. - RÀFEC. - REVISTES I LLIBRES: F. Ferrer, J. Ma. Cor-
redor, P. Pasqual. - NOTICIARI. - CRIM I CÀSTIG: Agustí Pera.

Nota de redacció

● Hem llançat el primer número de **Víctors** damunt el tou d'aigües manses de la vida urbana i les ones a més de créixer en volada arrelen en profunditat.

No ha existit la trencadissa musical d'una victòria. El roc llançat encara no toca a terra; en haver traspassat el tel prim de la indiferència, els nervis afectats pel xoc, amb instints de presa, han dissimulat un reaccionar normal a l'expansió. Conjures malignes i subterfugioses ofeguen el reconeixement en el silenci i la gasiveria. Feina profitosa perquè l'esperit traeix les actituds esgarrriades i colga la llevar bona en les terres ermes i silencioses. Pausa fecundadora; de preparació al granar. Silenci forçat que signa l'encert en la trajectòria que portem proposada.

El nostre objectiu és empeltar vida als esperits infecunds o adormits en el tedi; moure les vides encallades en l'egoisme; cridar els esperits cap els estadis de llum on puguin despullar-se d'aquelles fesomies odioses que s'han engiponat en llur malaltia de ressentiment.

● Ho repetim, ara que els fets ens ajudarien a rectificar-ho: La nostra revista no té altre límit que el respecte sincer a la llibertat, perquè la llibertat és la sabor original de les Cultures Mediterrànies. **Víctors** no té altre garbell que el respecte a les valors autèntiques i al treball honrat. "La gent amb talent no és mai envejosa perquè té Personalitat" ha dit André Maurois en la seva estada a Barcelona, i nosaltres amb convicció ho repetim.

Els que vegeten, senten i pensen només amb una mà, han cregut que nosaltres veníem a completar llur cos i esperit esguerrats. Erren la prevenció perquè no aspirem a convertir-nos en un aparell ortopèdic, sinó en un cos viu amb puixança i destinació pròpies.

Intel·lectualment —i no parlem amb imatges— nosaltres tenim dues mans per a treballar i defensar-nos, per rebre els amics i lluitar honradament amb els contendents que tinguin el gest elegant i baronívol de donar la cara. Però no som tan ingenus per a homenatjar aquells trànsfugues de la responsabilitat personal que quan poden et roben el pa i la sal de la convivència, —el dret i el respecte— i que quan han de claudicar l'egoisme de prerrogativa, profetitzen el subterfugi a la mansuetud, frisosos de rescabalar-se del tracte honrat que hom els dispensa així que puguin.

● Parlem amb afecte perquè el sentiment és el nexa de les voluntats, i les voluntats compenetrades són les que lliuren bona saor. Estimem als nostres protectors i col·laboradors la seva aportació, i demanem als lectors passavolants que es subscriguin, a fi i efecte d'afermar la continuïtat en una obra a dur a terme entre tots.

VICTORS

VICTORS I ELS ESTUDIS

L'entusiasme que acompanyava els VÍCTORS del nostre Estudi General, manifestació de joia pel triomf literari o científic, evocat a través de les capçaleres de la jove Revista i del roig patinat dels més preats dels nostres monuments, ens transporta en carena ascendent a la fi del medievalisme cultural gironí en un període dels més interessants de la història nostrada. Tant és així, que, en qüestió d'ensenyament, es poden establir dues etapes ben caracteritzades, que tindrien com a divisòria la data 1446 en què Anfós, el Magnànim, concedí el privilegi de l'Estudi General, data que podríem fer més pròxima ja que fins el pontificat de Paulus V i regnant Felip II no vingué la Butlla amb la confirmació apostòlica.

No ens proposem pas parlar, en fer-ho de la primera etapa, de les escoles i estudis que podríem anomenar primaris, ans bé dels superiors o de facultat constatant de bon principi dos fets: és el primer la manca a casa nostra —excepció feta de Lleida des de 1300— de llocs on poder cursar semblants estudis i en segon lloc la condició eclesiàstica de la immensa majoria dels estudiants que ens portarà a relacionar-nos amb les corporacions eclesiàstiques, sobretot amb el nostre Capítol tan digne d'elogi en aquest aspecte.

De 1173 és la Constitució del Bisbe Guillem de Monells, el qual considerant just ajudar els que es sacrificaven per amor a la ciència, d'acord amb el capítol, va establir perpètuament que dels béns de la canònica es donés cada mes un florí d'or a qualsevol dels canonges de l'Església de Girona que anessin a les Escoles i una indemnització en emprendre el viatge d'acord amb determinades condicions i pactes. Sis anys després, 1179, el Concili Laterà III venia a recolzar aquestes disposicions, que amb lleus variants de forma però amb idèntic contingut proclamava en 1229 el Capítol de Vic, i el Concili de Tarragona de 1329 feia extensiva a tota la província eclesiàstica afavorint especialment l'estudi de la Teologia i Dret Canònic.

Tenim, doncs, que de 1173 arrenquen les pensions que per raó d'estudis va concedir el Capítol Catedral als seus membres, els documents examinats ens mostren que no van ésser poques les concedides, especialment en els segles XIII, XIV i XV. L'obtenció implicava una sèrie d'obligacions que eren diferents segons les circumstàncies i els pensionats; si aquest era mestrescola, per exemple, havia de deixar un substitut idoni que fes la feina com si fos el titular. La pensió acostumava durar dos anys, que eren prorrogables i el trasllat o canvi d'Universitat anava provist de requisits especials que altrament invalidaven la pensió. L'estudiant havia de residir en el lloc de l'Estudi i havia d'acreditar l'assistència i aprofitament per mitjà de lletres o certificats del rector de la seva Universitat.

Les universitats més freqüentades pels nostres estudiants són en primer lloc Lleida, després i en un mateix pla Montpeller, Tolosa i Bolonya. Més tard i a les portes del renaixement Alcalà de Henares. Es evident, encara que els documents no ens ho diguin, que el prestigi teològic de què gaudia la Universitat de París atrauria bon nombre dels nostres pensionats.

De les matèries objecte d'estudi destaquen la Teologia, el Dret, canònic i civil, la Filosofia i Arts. D'entre els noms dels estudiants recordem tan sols els dels Cruïlles, Pere de Rocaberti, Berenguer de Palau, Francesc de Blanes, Rotger de Castellà, Joan de Margarit i Berenguer de Pau que sobresurten amb relleu dintre la llur època. No oblidem tampoc Jordi Sarriera, germà del famós Joan Sarriera, governador militar de Girona.

Tot seguit la vida cultural gironina, que arriba a exponent tan alt, sent la necessitat de tenir a casa allò que havia d'anar a buscar a fora, els Capítols, Municipal i catedral, senten un mateix neguit i marxen d'acord; és el moment de l'erecció de l'Estudi General que concedeix el rei Magnànim en mig de l'exultació dels gironins. Aquest fet transcendental modifica el panorama cultural fins a arribar als VICTORS plens d'emoció i de joia que la nostra revista vivifica bo i proporcionant-los nous horitzons que enllacen amb la més noble i enaltidora de les tradicions.

Lluís BATLLE PRATS

Sota Palau Sacosta

A JHON WENESKER

Sensació funeral de paisatge...
Un anhel que redobla en el pit,
i en els ulls una llàgrima...
Caminet de les vores d'Onyar,
—vena blanca entre carn ensonyada—
d'on vens i on vas?... És igual,
terra, cel i paisatge...
Una griba dormita al marjal,
—cent soldats la guarden amb la llança,
cada un d'ells és pioc de la fred:
són les canyes.—
Dintre un fris de Corot, deslluït,
hi ha dues dones que renten. La platja
del riuet fa una corba suau
com la d'un pit que alleta... Manses,
les aigües fan camí avall, avall...
Sensació funeral de paisatge.
Un fornell va teixint flocs de fum,
sense gràcia...

Mn. LL. G. PLA.

21 de Desembre 1935.

H O R A C I P O E T A R O M À

Hi ha vàries imatges d'Horaci. La vida d'un home que, essent ell d'un esperit prodigiosament dotat, viu en una època de canvis radicals i trasbalsaments ha d'oferir per força caires distints. Però entre els poetes llatins d'aquest temps Horaci, com Virgili, té una significació especial que seria va de voler cercar en els altres, o massa llunyans o massa lleugers. Tots viuen en uns moments decisius i terribles per a la història de llur país —la nostra, al cap i a la fi— i viuen lligats amb els principals protagonistes. Però sols Virgili i Horaci en saben veure la grandesa i, reaccionant-hi, en participen.

* * *

El sentiment de la grandesa de Roma resta viu en els homes d'aquest temps malgrat l'espectacle de les lluites que han esqueixat la seva unitat. Roma acaba de passar la més terrible, la més sagnant de les seves lluites interiors i tot el que hi havia de sagrat en les institucions romanes semblava escombrat; desapareixia la solidaritat dels romans enfront dels bàrbars; per primera vegada els reis estrangers intervenien en les lluites civils del poble imperial; es desconeixien les antigues aliances i pobles que havien conservat des del temps d'Aníbal inviolada una amistat sacrosanta, eren combatuts pels romans i, abjecció infinita, pels carrers de Roma llurs imatges eren portades en triomf. Horaci passa encara sota aquest estat tota la seva joventut. La crisi suprema el troba a Atenes. En cap altre lloc no s'hauria trobat Horaci en condicions tan avinents per sentir-se atret a la lluita amb tota la força d'un ideal exaltat. Potser per un miratge, sols degut a la falaç correspondència dels mots, un romà a Atenes podia

sentir-se com un supervivent feliç de temps enyorats de llibertat. Un romà era, en el món posterior a Alexandre, un home encara lliure; nascut en una ciutat no sotmesa encara a la dominació de cap senyor, on l'"estat" era una "cosa pública" i no la propietat d'un tirà; on els homes eren "ciutadans" i no "súbdits", Horaci podia sentir-se unit com per un llaç familiar a tota la tradició del gran pensament grec. Roma era encara un lloc on els afers de l'Estat eren tinguts per l'única ocupació digna d'un home lliure. La vella tasca proposada per Plató als homes, renovar la Polis sobre fonaments ideals, podia mantenir-se en tota puresa. Els nous filòsofs grecs podien, si volien, continuar predicant la indiferència, el renunciament a l'acció, el tancar-se en la realització d'una perfecció egoista i impermeable, ja que cap altre camí no els restava. Però un romà no podia tancar-se al món, ja que en fer-ho renunciava a ço que constituïa precisament la seva excelsa dignitat; no podia renunciar al seu paper en l'Estat un home que pel sol fet d'ésser-ne membre nat podia tractar en peu d'igualtat els prínceps de qualsevol poble. El pes de la majestat del poble romà era feixuc i comportava responsabilitats que cap esperit magnànim no podia renegar. Cap pretext no era deixat, doncs, al romà ben nascut per a donar-se a la contemplació infructífera o a l'oci remot d'un treball purament intel·lectual.

La lluita que sosmovia l'imperi havia d'atreure fascinadorament la joventut llatina d'Atenes; i més quan en la seva llunyania els apareixia amb la seva transparència que aquestes crisis adquireixen a la llum il·lusòria d'una doctrina estricta. Res més natural que l'efecte produït per l'arribada de Brutus a Grècia, fugitiu després de la seva gesta d'alliberació. Tot un món de fantasmes sentimen-

tals i intel·lectuals entra en commoció; es restauen els vells honors, s'erigeixen estàtues al nou Harmodi, es farguen monedes amb l'efigie del tiranicida; ell mateix està penetrat del seu paper i es comporta amb tota la dignitat espiritual d'un heroi clàssic. No feia pas encara massa temps que un dels més grans dels grecs i un dels més purs continuadors de la tradició grega, Paneci, havia fornit als romans la definició més elevada de llur destí nacional: Roma, per les virtuts del seu poble, pel seu coratge indestructible, per la seva fe en els seus déus i en si mateixa, pel renunciament a tot afany personal, havia arribat a encimbellar-se al pinacle del món unit sota el seu poder; no altra cosa li mancava ara sinó trobar l'home eminent, el veritable "conductor" que sobreposant-se a l'inevitable desvetllament dels instints d'ambició personal, sabés canalitzar-los tots dins els motllos de l'antiga constitució, conservada per l'exercici de les virtuts heroiques. Si l'espectacle d'Escipió i el seu cercle havia pogut fer néixer en Paneci l'esperança que Roma havia trobat en el moment just aquest home, les guerres civils successives havien portat el triomf desenfrenat de l'egoisme i l'ambició. Però veus ací que a la fi i sobreposant-se a tot per un acte esclatant apareixia un home excels pel seu esperit magnànim i pel sentiment encès de la majestat de Roma i de la seva llibertat. Horaci és conseqüent i s'allista a l'exèrcit d'aquest nou Escipió.

Si Horaci s'hagués trobat a Roma, lliure de la pertorbació que la distància i l'enfarfec de les doctrines gregues havien de produir en la seva visió, hauria caigut en aquest error? Fill d'un llibert, home nou, la seva educació en un cercle socialment superior, havia de donar per resultat un snob més exaltat que els seus mateixos companys aristòcrates. Però a Roma hauria comprès la grandesa d'un César i la profunda justificació de la seva revolució? Pregunta vana si demana una contestació exacta. Però una cosa cal afirmar: la primera intervenció d'Horaci en la vida pública romana pot ésser titllada de snob, però sols superficialment, les seves arrels s'enfonsen en un sentiment autèntic. Quan més tard ja madurat per la reflexió, contempla amb benèvola ironia aquest seu primer ímpetu, no se n'avergonyeix, ans s'endevina un to d'orgull en les seves paraules.

S'ha dit que Horaci va deure a la data de la seva naixença la possibilitat de canviar de pensament i adaptar-se a la nova situació portada per la revolució d'August. Efectivament, si hagués nascut abans, educat i crescut fins a la completa maduresa en la llibertat de pensament de la República, potser a l'adveniment del nou règim s'hauria trobat ja massa poc flexible per acceptar-lo i reconciliar-se amb el nou govern. Naixent més tard en canvi, privat de l'educació republicana basada en l'exaltació de totes les virtuts cíviques, potser s'hauria lliurat enterament a la vida ociosa dels poetes joves del seu temps, en una incúria i ignorància total dels afers públics. No fou així, i la conversió d'Horaci a la política d'August fou pausada i evidentment dolorosa, però sincera i més raonada i consistent a mesura que els esdeveniments anaven lliurant la seva visió dels prejudicis de la joventut.

El triomf de la política d'August en l'esperit d'Horaci és, en el fons, el de la seva "romanitat". August és evidentment, àdhuc si es prescindeix de la seva política posterior fortament conservadora i tradicional, un producte eminentment romà. Nou potser en la seva formulació total, contrari a una gran part dels precedents de la tradició, però concreció d'un més profund corrent de pensaments i sentiments demanada per la conjuntura de circumstàncies noves d'arrel. Res no fóra més fals que voler comparar la institució del principat imperial tal com l'implanta August i el mantenen els seus successors immediats, a la d'un dèspota oriental. El precedent especialíssim de César, geni multiforme i contradictori, desorientador a voltes en la seva divina inconsciència, és, si es pren literalment, pertorbador. No és a César que August continua, sinó a Pompeu i millor que a Pompeu, a la imatge d'un Pompeu príncep entronitzada en un imperi cesàreament organitzat. En quin dèspota es troba mai aquest profundíssim respecte, aquesta adoració religiosa d'August a la idea de l'estat etern?

Com pot comparar-se a un monarca qui posa a la base del seu poder, com a pretext d'ell el principi de l'existència i de la majestat d'una Roma invariable?

Horaci no va haver de fer-se violència per

acceptar el nou ordre de coses. Cal notar, però, la profunda dignitat i l'altesa d'esperit amb què es lligà al partit imperial. Cap pressió no l'hi compellia i l'amistat de Mecenas era desinteressada, i àdhuc en les seves obres més avançades podia parlar amb simpatia dels seus companys de lluita vençuts, i lloar Cató d'incorruptible. Per un moment, després de la tràgica experiència de Filippos, Horaci es lliura a una manera d'escepticisme irònic i resignat; és l'Horaci epicuri el de les primeres sàtires, escèptic, curat d'il·lusions, a la càrrega sagaç del ridícul; imatge que ha restat, i que és una de les que més fortament han impressionat la posteritat, completada pel to de les seves odes més lleugeres. En aquesta època les al·lusions a Roma i a la pàtria són gairebé exclusivament per plorar-ne l'esqueixament fratricida, i la irremeiable ceguera dels seus fills. És el moment del patètic crit de desesperança i de l'irresistible desig de fugir de l'època XVI; Roma es perd ella mateixa, i són els seus ciutadans pitjors que els seus enemics els qui la destrueixen; que els millors ciutadans, doncs, facin el pensament suprem i deixin aquesta ciutat destinada a la perdició; enllà de l'oceà unes illes benaurades els esperen. Angoixa desesperança i mordacitat van atenuant-se fins arribar al cant del triomf de l'any 31, el de la batalla d'Actium. En aquest moment els camps han quedat cristallinament destriats: la contradicció que minava el partit de César s'ha resolt en una escisió violenta; tot el que hi havia de genial, brutalment personal si es vol, despòtic i impur des del punt de vista romà, en l'obra de César ha passat a encarnar-se en Antoni; Roma, en canvi, i els seus déus descansen en Octavi. Les circumstàncies ho fan més patent encara per un símbol esclatant: Antoni vergonyosament s'alia amb Cleopatra i és amb les armes de l'Orient que avança contra Roma; la lluita és inequívoca i cap romà no pot admetre dubtes sobre la seva significació.

La batalla d'Actium converteix definitivament Horaci en el gran poeta cívic romà. Des d'aleshores la seva filosofia adopta unes notes més greus i el seu amable epicureisme és abandonat i les grans màximes de l'estoïcisme comencen a aparèixer en les seves odes. Nous temes i més alts li són també oferts: la majestat estancada de l'imperi, el prestigi i la fortuna del "Benefactor" que

ha fet possible aquest renaixement. Ell s'associa en la seva qualitat de protegit de les Muses a aquesta glòria; ell sap el paper que escau a un poeta en aquesta obra de redreçament patriòtic; cap ombra, doncs, de servilisme en les seves lloances als poderosos; ell és independent i sap ésser-ne. No necessita menysprear els que "lluiten per la fama", com l'altiu Lucreci, ni retirar-se a cap lloc inaccessible a construir la seva fortalesa serena des d'on poder contemplar segur els treballs dels que la mar combat. Ben altrament recerca i aprecia la companyia i l'espectacle dels homes d'acció, i són llurs noms els que ens deixa en els seus versos i no els dels homes de lletra. Sap quina és dintre la ciutat la jerarquia i l'accepta joiosament; és amb una humilitat serena que es lliura als plaers d'una vida ociosa i intranscendent mentre els seus amics més sortosos poden combatre els bàrbars i ofrenar sobre el món el poder de Roma. Hi ha res més romà que això? Reminiscències del vell i malaurat Ciceró, excusant-se davant els "bons barons" de concedir part del seu temps a la filosofia en lloc de donar-ho tot als afers públics. És amb l'espasa i amb la seva *virtus*, el seu coratge baronívol que Roma es manté mestressa del món. També, però, pel poder de Júpiter, i Júpiter ha aterrat invariablement les forces brutals i obreres que la raó no governa. I aquí el poeta troba la seva justificació. El poeta no és quelcom d'aliè a l'imperi, ans té el seu lloc i la seva funció en ell. Horaci no és un lluitador ni vol ésser-ne, massa lúcida per caure en l'error de Dant. Però tant Horaci com August són protegits per les Muses i el poeta que s'ha proclamat llur sacerdot i l'emperador que en elles cerca consell i en llur recer descansa dels treballs de l'imperi.

* * *

El dia 8 del propassat mes de desembre van complir-se dos mil anys del naixement d'Horaci. Resta encara prou fort el ressò de les commemoracions perquè poguem unir-nos-hi i celebrar el record del poeta excels que vivint en un dels moments crucials de la vida de la nostra civilització, en fou conscient i se'n féu digne.

E D U A R D V A L E N T Í

COMPOSICIÓ PICTÒRICA

Una definició freda de diccionari: Composició, és la distribució equilibrada formant un conjunt harmònic dels diferents elements que figuren en una obra.

* * *

L'Anàlisi d'obres ens porta al sintetisme, i d'aquest en surten les regles que cal aplicar després. Els artistes es creuen que d'una manera innata posseeixen les Regles. Els grans artistes tenen unes Regles de composició "sui generis". Els primers pinten i no composen, els segons pinten i composen.

* * *

Tot objecte té forma i color. La primera és immutable, és l'aspecte de les línies produïdes en destacar-se; el segon és variable i procedeix de la descomposició de la llum.

Per tant, en transportar a un quadre un objecte, l'essencial és la línia, produïda pel contrast de color.

La línia immaterial en el cos és representada necessàriament, per un gruix de material, llapis, carbó, etc. etc., i també s'obté pel contrast de color, de manera que dongui el mateix contorn.

* * *

El color i les ombres en els cossos són productes de la llum, i variables. En obtenir la representació d'aquell cos, en no ésser variables ni l'ombra ni el color, aquests semblen taques i faltem a la realitat.

El contorn, en canvi, és el mateix sempre. Per tant, cal primerament Dibuixar i després Pintar. Primerament la composició de línies i després la de colors.

* * *

Les línies són: *orgàniques*, les de traçat sense seguir cap llei, i de corbes no mai inscriptes en cap Geometria; *mecàniques* les de traçat recte i derivat d'aquesta, com també de corbes de centres geomètrics; *simples* les primàries i que la retina de l'ull en seguir-les no sofreix cap cansament.

* * *

Ara som a les primeres lletres de l'abecedari d'un idioma que es parla, però que no es coneix. El pintor el parla sense conèixer-lo. El seu geni creador el fa fugir, perquè es cregui més rebel, de tota disciplina, de tot estudi.

* * *

Salvador Dalí, que llença aquelles rialles de clown a la cara, deslligat de tot el món, és un gran coneixedor de la Composició. Els seus desequilibris pictòrics són fruits d'un coneixement perfecte de totes les lleis.

* * *

Centímetres de línies, per trobar la proporció, cal comptar en una obra pictòrica.

* * *

La retina de l'ull segueix la línia horitzontal amb complaença (la mar); i la línia en ziga-zaga amb malestar (el llamp).

La línia horitzontal en seguir-la es tanca, fent centre en la retina de l'ull. És una línia aprop nostre.

La línia vertical en seguir-la s'escapa, fuig a l'infinit.

Mai aquestes dues línies no poden produir el mateix efecte en nosaltres.

L'Equilibri d'una composició pot ésser oblicu, paral·lel i radial. El primer existeix quan l'eix de simetria és oblicu respecte el marc de l'obra. El segon, quan aquest és paral·lel a una direcció del marc del quadre. El tercer és el produït per les línies rectes que convergeixen a un punt del quadre.

* * *

El ritme, produït per l'afluència de corbes, pot ésser espiral, circular i intermedi. El primer és l'orgànic, el segon és el geomètric i el tercer és el de les corbes de 2.^{on} grau.

* * *

El cinema té una ordenada més, que és el moviment. L'obra pictòrica no pot fruir-ne; per això en aquesta, el moviment és buscat per l'Escola de Marinetti, el futurisme.

En la superposició de les imatges, i els equilibris oblicus, amb domini de les línies trencades i angles aguts, aquesta escola busca el moviment.

* * *

La diversa disposició de les línies, i la proporció de les mateixes, influeix en la impressió que produeix l'obra, apart de la que la imatge completa pot produir. Cal que aquelles estiguin en equilibri perquè la imatge en produeixi també. La Composició ha d'ésser en tot. Composar varies imatges entre si, no és tal composició; és solament una relació d'objectes.

Molts pintors només relacionen objectes, tenen por al cerebralisme de la composició pura com si aquesta no presidís les obres dels més grans mestres de la Pintura.

* * *

L'"Anunciació" de Fra Beato Angélico, "Les noces de Santa Caterina" de Bernadino Luini, "La verge en Adoració" de Fra Filippo Lippi, les grans composicions de Botticelli, les obres d'El Greco, són estudis plens de Composició.

* * *

Dintre les imatges completes, com els núvols, muntanyes, arbres, figures etc., veiem unes línies directrius que convergeixen a un punt, o que estableixen un equilibri; són l'esquelet del quadre, són els puntals fermes sobre els quals s'ha bastit l'obra.

Josep CLARET

ACLARIMENT. En el número anterior de VÍCTORS en parlar de *La Funció Social del Tècnic* deixàvem a la discreció del lector entendre que no ens referíem al tècnic que fa política ni al polític que fa tècnica de classe. Si insistim, és per a aclarir aquelles tergiversacions que els *tècnics de la xerrameca* aprofiten per expansionar-se, i també per destacar un acord pres per la Cambra de la República Francesa, que ve a refermar el criteri que emetíem.

Encara que Spengler digui que «La tècnica és la tàctica de la vida entera», no s'ha de confondre una responsabilitat i una intervenció de caràcter social, amb aquelles estructures psicològiques pròpies dels caràcters arrudits miserablement en la regressió i els complexos d'inferioritat, els quals vegeten en el subterfugi egoista i en l'evasió impotent mentre pretenen fer entendre que els mou un destí incommensurable.

Nosaltres plantejàvem el problema completament nets de segones intencions i d'apassionats. Si l'economia cada dia es presenta més com un problema social—talment els juristes reconeixen que el Dret té una funció social a complir—és de sentit comú deduir que el tècnic, agent directiu de l'economia, ha de convertir el seu treball en una intervenció coordinada socialment. Un exemple donarà fesomia al concepte. Si l'economia dirigida de Roosevelt, l'economia intervinguda de Mussolini i el Japó i l'economia planificada de la URSS no fossin prou per a demostrar que l'economia tendeix a convertir-se en una funció social pròpia de l'Estat, el dia 11 de febrer, la Cambra Francesa—una nació d'economia lliurecanvista—aprovava per unanimitat dels 545 diputats presents dels sectors de dreta i esquerra, el projecte d'organització d'un *Consell Nacional Econòmic*, addicionat al règim bicameral de la república.

El Consell Nacional Econòmic francès serà un òrgan integrat per 20 seccions professionals formades per representants de patrons i obrers. Esdevindrà un òrgan consultiu encarregat d'estudiar els problemes econòmics, d'assessorar els projectes que li presentin i també rebrà l'encàrrec de proposar mesures de control, organització i reducció d'intercanvis.

Evidentment l'economia ascendeix a funció social, i per a reeixir exigeix que els tècnics la transformin en producte d'un òrgan originari de l'Estat, coexistent a la política democràtica.

J. P. M.

LES TEMPTATIVES DE FORMACIÓ D'UN ESTAT PIRINENC

I. — DELS ORÍGENS A LA INDEPENDÈNCIA DE CATALUNYA

Avui la ingent barrera muntanyosa dels Pirineus, ofereix un dels casos més típics de barrera natural. I no obstant, amb tot i caracteritzar-se per la seva manca de passos fàcilment accessibles, no ha tingut sempre aquest caràcter. Èpoques hi ha hagut en el transcurs de la Història, en què la concepció d'un Estat pirinenc no solament ha estat el nervi directriu d'una política per part dels governants, sinó que ha captivat el pensament de tot un poble. Èpoques hi ha hagut, quasi podríem dir moments, en la Història, en què l'ideal s'ha vist realitzat.

Entengui's que en parlar d'un Estat pirinenc volem dir-ho en el seu sentit més ampli, és a dir un Estat amb terres a una i altra banda de la serralada, dominant-ne les dues vertents i les conques dels rius que en davallen, conques que podem reduir essencialment a dues: Ebre i Garona. Desgranat el rosari de la Història podrem registrar repetits intents per formar un Estat concebut en aquest termes. Però, a la vegada, registrarem també altres tants fracassos. Mai l'Estat pirinenc no arribarà a una consolidació amb probabilitats de viabilitat.

I és que essent l'element primordial en tot Estat el *territori*, la Geografia s'imposa i no poden negligir-se les seves lleis. I la Geografia imposarà unes poderoses forces de resistència que l'Estat pirinenc no podrà superar. En primer lloc haurà de lluitar contra dues poderoses forces d'atracció que tendiran a absorbir-lo: la primera la de l'Estat peninsular assentat sobre el Planell castellà que com tots els Estats de Planell se sentirà impulsat a desbordar-la i guanyar-ne les planes adjacents obertes a la mar; la segona, la més poderosa segons demostrarà l'experiència, l'atracció de l'Estat assentat sobre les conques dels rius atlàntics de la França del Nord que se sentirà impulsat a arrodonir els seus dominis fins a llurs màximes fronteres naturals. Contra aquestes dues poderoses forces d'absorció l'Estat pirinenc haurà d'oposar constantment la seva resistència.

Però a més a més la Geografia imposarà un altre obstacle que farà que aquella resistència no pugui ésser mai suficientment ferma. Aquest obstacle consistirà en una força de dissociació interna que portarà dintre si mateix l'Estat pirinenc i que actuant en elles vindrà a sumar-se amb les forces anteriors. Ens referim a la constant oposició de les dues planes adjacents a la serralada pirinenca, formades per les conques dels rius Ebre i Garona, obertes a diferents mars. Obeint cegament els impulsos geopolítics, els pobles assentats

en cada una d'elles cercaran la llur independència recíproca i acabaran amb la vida de l'Estat pirinenc, produint-ne el seu fraccionament. La línia de fractura serà fatalment la serralada pirinenca que a la llarga s'imposarà com a frontera natural i política, com correspon a la major part de les barreres muntanyoses (!).

* * *

Particularment el Pirineu occidental, a cavall sobre les dues vertents, un Estat, Navarra, subsistí amb alternatives diverses durant el transcurs de cinc segles. Tan aviat independent com unida políticament i cultural a la sort dels estats veïns peninsulars o ultrapirinencs, ara intervenint en els afers polítics del Nord, ara en els del Sud, segons el llinatge de les seves diverses dinasties, el petit Estat pirinenc visqué amb les seves èpoques de grandesa i les seves èpoques de decadència des del segle X fins el segle XVI en què, en formar-se les grans monarquies espanyola i francesa, acabà sucumbint a la seva puixant atracció. Mentre les dues forces d'absorció foren febles, mentre existien vàries Frances i vàries Espanyes, l'estat navarrès pogué viure una vida independent. Però quan la unitat política peninsular i la unitat nacional francesa foren un fet, no pogué resistir el doble impuls d'atracció el resultat físic del qual fou l'esqueixament de l'estat pirinenc, marcant, naturalment, la barrera muntanyosa la seva ratlla de fractura.

Però és a la part oriental del Pirineu on la tendència de formació d'un Estat pirinenc s'ha acusat a través de la Història amb trets d'una major envergadura i amb aspiracions de molt més ampla volada, i és a l'estudi d'aquestes temptatives que volem dedicar la nostra atenció.

* * *

Passem per alt els fets de la Prehistòria per no estar informats per cap directriu política definida. En tot cas no foren, com no han estat mai, els Pirineus, obstacle insuperable a l'expansió de les cultures ni als moviments de pobles provinents del Nord o del Sud. Adhuc foren la base d'assentament d'una cultura autòctona dotada d'una certa força expansiva en les dues direccions; parlem de la batejada dels arqueòlegs precisament amb el nom de Cultura Pirinenca. Esmentem aquest fet de passada com un precedent remotíssim sense que pretenguem deduir-ne cap conseqüència.

En aparèixer, després de la conquesta romana, la primera estructuració política de la Península sota el nom d'Hispania, els Pirineus actuen

com a divisòria política que separa la Hispània de la Gàl·lia, criteri que persisteix en totes les posteriors divisions político-administratives de la Hispània romana.

L'ensorrament de l'Imperi romà i l'establiment sobre les seves runes dels nous regnes bàrbars, ens ofereix el primer cas de formació d'un Estat Hispano-Gàl·lic format per l'expansió cap al Sud a través de la barrera pirinenca, de l'Estat Visigod de Tolosa. Però aquest Estat, amb terres a una i altra banda dels Pirineus, tingué una existència ben curta. Tot seguit que les terres conquistades a la Península foren més extenses que les posseïdes a l'altra banda, la balança s'inclinà cap el costat més fort. Les terres de l'altre costat es perderen aviat, la capitalitat de l'Estat Visigod passà de Tolosa a Toledo i l'Imperi Hispano-Gàl·lic es convertí en un estat essencialment peninsular, essent-ne el Pirineu la frontera política septentrional.

Però ara es produeix un fet decisiu, primer precedent de les posteriors temptatives de formació d'un Estat pirinenc. No totes les terres ultrapirinenques són perdudes pels visigods: la part immediata al Pirineu llevantí, la franja mediterrània des del Rosselló al Ròdan, comprenent les terres de Carcassona i Narbona, de Nimes i Montpel·lier, la Septimània o terra de les Set Ciutats, pot ésser retinguda i definitivament consolidada per l'Estat Visigod peninsular. I sobre aquesta base territorial, Vall de l'Ebre-Septimània, comencem a assistir a les primeres temptatives, encara tímidas i desdibuixades, per desprendre aquestes terres mediterràneo-pirinenques del nucli peninsular, de l'Estat representatiu de la supremacia central, del Planell castellà més concretament. És primer la rebel·lió de les ciutats costeres des de València a Narbona, l'any 578, durant el regnat de Leovigild (precisament el monarca que personifica l'absorció dels altres nuclis peninsulars d'oposició al nucli central, és a dir Galícia i Bascònia), un segle més tard regnant Wamba és la gran revolta del comte Paulus que a Narbona es proclamà *rei de l'Orient*, nom significatiu; és a dir: dels països llevantins des de Tarragona a Nimes, ajudat, naturalment pels ducs i comtes d'aquestes terres; finalment és la resistència per part de la gent d'aquestes contrades a reconèixer l'usurpador? Roderic el que serà el darrer dels reis visigods, romanent en canvi fidels al fill del rei mort, Aquila, que segurament seguí governant aquests països independentment fins que la conquesta musulmana acabà per sempre amb la desballestada monarquia visigòtica.

La conquesta musulmana trobà doncs el nucli llevantino-pirinenc virtualment separat del nucli central. Quins haurien estat els destins d'aquest Estat de no haver-se esdevingut la invasió islàmi-

ca? És perdre el temps voler fer conjectures sobre les coses que no han estat, però creiem que els fets posteriors ens autoritzen per a dir que podria haver-se consolidat la separació, cert, però les terres ultrapirinenques tard o d'hora s'haurien perdut fatalment.

La Història ofereix pocs exemples de conquesta tan ràpida com ho fou la musulmana d'Espanya. No és aquí el lloc oportú per a escatir-ne les causes si bé volem únicament remarcar de passada la feblesa i descomposició de l'Estat Visigod. L'any 711 desembarcaven les hosts musulmanes a l'extrem meridional de la Península, l'any 719 un exèrcit musulmà posà siti a la ciutat de Tolosa. Menys de deu anys han estat suficients per a sotmetre la Península entera (2) i encara el Migdia de França. La Septimània corregué la mateixa sort que les altres terres posseïdes pels Visigods. L'any 726 cau Nimes la més llunyana de les places i tota la Septimània resta sotmesa als nous amos.

Assistim ara a una segona temptativa de formació d'un Imperi Hispano-Gàl·lic, aquesta vegada sota el signe de la mitja lluna. I assistim, també, a un fracàs en rodó, més rodonament encara que el de la temptativa visigòtica. Al Nord de la Gàl·lia s'ha format un poder fort, el regne dels Francs, i la puixant embestida sarraina s'aturarà davant els murs de Tolosa. Tots els esforços per part dels musulmans per a passar més enllà de la ratlla Avinyó-Tolosa, s'estrellaren definitivament als camps de Poitiers (732). És més, a partir d'aquesta data seran els Francs els qui prendran la revenja i abans de 30 anys les terres de l'altra banda seran perdudes pels sarrains que renunciaran per sempre el somni ultra-pirinenc. Novament el Pirineu actua de frontera política àdhuc en la part llevantina. Catalunya i Septimània obeeixen ara diferents amos, però aquesta separació tindrà una durada ben escassa i encara en els anys en què es mantindrà més aparent que real, perquè la major part de la població de Catalunya es refugiarà a la Septimània i els Francs fomentaran aquest corrent immigratori amb institucions favorables i amb el manteniment de la legislació visigòtica. Però ultra això la separació durarà pocs anys. Vint-i-cinc més tard, en 785, Girona serà presa per les hosts franques i la nostra ciutat conserva encara velles tradicions de Carlemagne, el llegendari alliberador (3). Pocs anys després les armes franques senyorejaren la plana de Vic incorporant les contrades pirinenques de l'Urgell i del Pallars que havien romàs semi-independents. La conquesta de Barcelona per les tropes de Lluís el Pietós, l'hereu de Carlemagne, clourà el cicle de les conquestes franques a la nostra terra. La línia de muntanyes Cadí-Montserrat-Garraf, marcarà

les fites de les terres que hauran escapat a la dominació sarraïna. Aquestes terres que més tard seran conegudes amb el nom de Catalunya Vella, entraran a formar part del sistema franc. Dividides en comtats (Barcelona, Ausona, Girona, Empúries, Cerdanya, Rosselló, Vallespir, Conflent, Urgell...) formaran junt amb la Septimània, la Marca Gòtia província fronterera del regne d'Aquitània que a la vegada s'integra dintre la màxima entitat política: l'Imperi Carolingi o l'Imperi d'Occident tot just restaurat, si volem apurar més la denominació.

Dintre aquest nou estat de coses les temptatives per a formar un Estat pirinenc aniran produint-se cada vegada amb aspiracions més concretes i definides. Seran, en síntesi, les mateixes temptatives de desglossament dels temps visigòtics ressorgides ara amb una major envergadura i precisió, únicament que ara ha canviat el nucli geogràfic central i s'ha desplaçat de Sud a Nord el poder polític dominador. Abans fou, com hem vist, el Planell ibèric políticament cristal·litzat en la monarquia de Toledo, ara serà la França del Nord regida pels successors de Carlemany.

Si els nous intents tindran, com diguem, una més ampla volada, també serà més fort el nucli central d'absorció. Amb tot i les contínues lluites internes i les invasions de nous bàrbars que trasbalsaran el país franc durant els successors de Carlemany, amb tot i que començaran a manifestar-s'hi les primeres tendències disgregadores precursors del feudalisme, començarà a deixar-se sentir el fet que a la llarga ha de prevaldre, malgrat totes les apariències, en contrari, i és que el nucli francès presentarà una major força d'absorció i resistència al desglossament que no pas el nucli peninsular. I contra aquesta resistència s'estrellaran els repetits intents que tindran lloc durant el segle IX per a separar les terres pirinènques i formar amb elles un Estat independent sota el nom de regne d'Aquitània. Fracassarà primer la temptativa del Marquès de Gòtia, Berenguer de Tolosa (837) i més tard la de Bernat també Marquès de Gòtia, fracàs aquest que pagarà amb la seva vida (844). La mateixa sort seguirà sis anys més tard el seu fill Guillem després de frustada una novella temptativa i fracassaran també els intents dels reis d'Aquitània Pepí II i Carles el Jove (855 i 864).

Tots aquests moviments parteixen de la vertent pirinenca septentrional, és a dir, de la Conca del Garona. I és ara quan es palesa aquella força de dissociació interna que hem assenyalat en començar aquestes ratlles. Independentment dels moviments aquitans es va formant a l'altra vertent pirinenca, a la nostra terra, un partit indígena que aspira a rompre tot lligam amb el país franc,

digui's Aquitània, digui's Imperi Carolingi, recolzant-se, si és precís, amb el poder peninsular musulmà. Extralimitacions de funcionaris francs van donant cada vegada més vida a aquest partit "separatista" que arriba a provocar més d'una revolta. Però com que apart de l'existència d'aquest partit indígena, els governants francs dels nostres comtats havien col·laborat en les rebel·lions aquitanes, el poder central es va decidir a prendre una mesura que serà decisiva per a la formació de la nostra nacionalitat. En 865 el rei dels Francs, Carles el Calb, per disminuir la força dels turbulents Marquesos de Gòtia, va sotstreure a la seva jurisdicció gran part de les terres catalanes amb les que formà una entitat política apart, la *Marca Hispànica*, integrada pels comtats de Barcelona, Ausona, Girona, Besalú, Cerdanya, Urgell, Empúries i Rosselló. Un il·lustre historiador català (4) ha dit: "per afeblir un funcionari s'ha enfortit un poble". En efecte, s'ha donat un cop de mort a les aspiracions aquitanes de formar un Estat pirinenc, però aquesta primera cristal·lització política de la nostra terra, per més que incompleta, ha d'ésser fecundíssima en conseqüències. Ella serà la primera fita que marcarà el camí de la independència de la nostra terra.

Les dates de 877 i 987 seran les altres dues fites. En 877 la capitular de Kierzy convertint els càrrecs de vitalicis en hereditaris dona a Catalunya una dinastia nacional vinculada en la família de Wífred el Pilós que en aquella data era Marquès de Barcelona. Al voltant d'aquest personatge la llegenda ha filat la seva meravellosa troca. Tots la coneixem. 987 és la fita terminal. Cau per sempre la dinastia Carolíngia i a Senlis els grans feudataris Francs nomenen rei Huc Capet. El descendent de Wífred que ocupava llavors el càrrec de Marquès de Barcelona, Borrell II se sent prou fort per retre vassallatge a la nova dinastia, tot i reconeixent, però, el nou estat de coses. De dret i de fet un nou Estat ha vist la llum a la Història. Ara serà Catalunya qui ressucitarà les antigues aspiracions de formació d'un Estat pirinenc i qui en portarà d'aquí en endavant la iniciativa.

SANTIAGO SOBREQUÉS

(1) Algunes vegades les zones muntanyoses no juguen el paper de fronteres naturals. Sobretot les carenes molt trencades i abundants de passos de fàcil accés, no han estat obstacle a l'expansió de determinats pobles. Així els Balkans no han estat obstacle a l'expansió dels búlgars i han acabat perdent el caràcter de frontera política que tingueren en reconèixer-se la independència de Bulgària. Els Karpats tampoc no han estat obstacle a l'expansió romana, i quan després de la desfeta dels Imperis Centrals, el Tractat de Trianon (1920) concedí a Romania la regió occidental dels Karpats, la Transilvània tant temps pertanyent a Hongria no féu més que sancionar una realitat secular.

(2) És clar que la submissió completa tardà més temps a aconseguir-se

(3) Torre dita de Carlemany dintre el clos de la Catedral. Estatueta de Pere IV? dita de Carlemany conservada en el Tresor de la Catedral

(4) Ferran-Soldevila, Hist. Catalunya. Barcelona, vol. I, pàg. 45.

ELS VERSOS DE JOAN SARDA

Si la caracterització dels períodes històrics en uns mots rotunds i sense matisos no fos sempre tan llunyana de la veritat com la mateixa delimitació d'aquells, podríem dividir el Vuitcents en dos grans períodes, aproximadament iguals, i definir el primer com l'època del sentiment i el segon com el temps de la raó. El romanticisme literari, polític i social, el culte del Progrés, àdhuc el que tan poc racionalment es donava a la Raó; tot ajudava a crear un ambient de sentimentalisme que arribava a dominar la mateixa vida ordinària. A partir de mitjan segle tot això desapareix ràpidament; comença la reflexió que segueix sempre els grans trasbalsos —en aquest cas, la Revolució Francesa— després dels anys d'eufòria juvenil portada per la renovació. Es porta la reflexió a l'extrem, i l'ídol és l'Experimentació, és a dir, la Raó armada de la màxima cautela. Comte i Darwin guien la marxa del món; és allò que Maragall caracteritza amb aquells mots: *ahora el romanticismo se nos ha subido a la cabeza*. És clar que n'hi ha prou amb recordar la filosofia alemanya del primer període assenyalat i la manera pueril, guiada pel sentiment, que tenien de veure la ciència molts homes del segon, per comprendre que la definició feta és tan deficient com dèiem en començar, però el fons de veritat que conté és innegable com la distància que hi ha de la Revolució de 1789, lírica i espectacular, a la de 1848, orientada cap a la transformació profunda de la Societat.

Aquest canvi radical en l'esperit dels homes es manifesta, com tots, amb claredat extraordinària en la poesia. Entre 1870 i 1880 la poesia romàntica ja ha desaparegut totalment i imperen altres tendències. I en totes les tendències noves hi ha un fons de preocupació racionalista o experimentalista, el Parnàs, o es fa el descriptor objectiu de la realitat externa, o acompanya el retrat de notes subjectives dictades per l'enteniment; el neo-classicisme carduccià és netament racionalista; és el mateix Carducci qui porta al màxim esplendor tota una escola de poesia doctrinal; les temptatives de *poesia científica* es multipliquen; nombrosos poetes tracten el tema dels neguits de l'ànima que veu la bellesa, creada pel sentiment, foragitada per la llum de la raó i de la ciència moderna; un corrent favorable a la ingenuïtat i a la simplicitat, despreocupada de la reflexió, el preraphaelisme anglès, resulta molt més ingenuïsta que no pas ingenu, i quan una mica més tard s'inicia el gran moviment líric de la fi de segle, el simbolisme, es distingeix, ja d'antuvi, del romanti-

cisme per un refinament d'enamorat del matís, de la introspecció pacient, de la ironia lúcida, de l'escepticisme cultivat; el romanticisme és joventut sentimental, el simbolisme és decadència intel·ligent.

Joan Sardà és un bon representant de l'estat d'esperit dels poetes entre 1870 i 1880. El nou moviment poètic encara no ha trobat la seva expressió definitiva, el simbolisme, i en el camp pròpiament líric la desolació originada per la lluita absurda entre raó i sentiment, esdevinguts enemics, fa estralls. Sardà, autor d'una desena escassa de poesies originals, n'és un exemple. Tal com Maragall assenyala, Joan Sardà era un enamorat del romanticisme, per bé que no fos romàntic; ell fou, en mig de l'onada naturalista, un dels pocs que no van abatre la bandera de l'idealisme en derrota. Malgrat això, la seva fidelitat a les tendències allunyades de preocupacions científiques no arriba a aconseguir que les seves poesies donin una nota de serenitat clàssica. Horacià entusiasta, traductor primerenc del Vemsi a la nostra llengua, sembla ésser aquest el seu ideal poètic; i, no obstant, quan supera els neguits del seu esperit d'home modern no pot desprendre's de la pruija observadora, i examina amb ull d'investigador reflexiu els mateixos gaudis que són objecte dels seus cants.

Per això en una de les poesies de Sardà "Íntima", veiem que l'autor no pot arribar a una fruïció activa de l'amor familiar i ha de limitar-se a la contemplació dissimulada, com un estrany que temés ésser descobert,

*Jo, mentrestant, com qui dorm, mantinc-me
quiet, sense dir res, i ensems amb ells m'em-
[briago
d'aquell festí amb les aromades flaires.*

Quin pler! quin benestar! quines delícies!

I tampoc no pot abandonar-se al sentiment quan un homenatge a la memòria de Clavé li inspira una composició, i ha de fer-ne una al·legoria del dol de la Musa popular. En aquest sentit Sardà té afinitats amb els neo-clàssics del Setcents. La manera seva és una mica la dels italians del XVIII —Parini, Monti, fins en part Foscolo—, aquells poetes que, com observa De Sanctis respecte a Parini, tenien més d'espectadors que d'actors dins el món de llur fantasia; per altres camins, també Sardà arriba més d'una vegada a aquesta posició d'espectador.

Però, com dèiem, no sempre és aquesta l'actitud del poeta. La més coneguda de les seves poesies "Ardua Sentenza", revela la lluita, tan

d'aquella època entre sentiment i raó, i ens en dóna una versió prou interessant i prou expressiva per a poder figurar en les antologies d'aquell període. Hi trobem, més accentuat que en la majoria de composicions del gènere, un desig de raonar els sentiments que el preocupen i de resoldre's el conflicte intern per via oratòria, ben demostratiu de la identitat fonamental del seu esperit a través de tots els camins poètics. I és que si haguéssim de reduir a unitat les manifestacions poètiques de Sardà, aparentment tan deslligades, trobaríem aquesta en el seu esperit crític; són versos d'un crític que no pot oblidar la seva missió ni alliberar-se del séc professional. Per això té aquest regust de Setcents, a desgrat de la seva perfecta conformitat amb l'esperit de 1880; perquè la poesia —tan prosaica— del segle XVIII és un excel·lent model de poesia per a crítics; fredor objectiva, curiositat observadora, esperit d'anàlisi, tendència a l'oratòria, predilecció per la sàtira, l'epigrama, la faula, gèneres crítics per excel·lència.

Sardà, crític que feia versos, podia assimilar-se l'esperit d'altres poetes i deixar-nos unes quantes traduccions de llatins i de moderns, doblement meritòries pel seu valor i per haver estat escrites en un temps que la literatura catalana, tot just renaixent, no s'interessava gaire encara pel moviment poètic universal ni per l'estudi dels clàssics. Precisament una de les més reeixides composicions de Sardà és una "Balada" imitada de l'anglès, en la qual, per única vegada en les seves poesies originals, trobem veritable frescor de sentiment, lliure del jou de la crítica; Sardà, per tant, era poeta espontani en el moment que deixava els seus neguits personals per interpretar un altre esperit amb tota la lucidesa d'una exposició professoral.

En el conjunt poètic de la Catalunya vuitcentista no es pot oblidar la figura de Joan Sardà, el crític que ens deixà en alguns comptats versos una bona imatge estilitzada de la seva personalitat.

J O A N D E G A R G A N T A

Anecdota

GIRONA A DISTÀNCIA (fragment)

Sota la boira clivellada —són quarts de dotze— d'una mica de sol, passo el Pont de Pedra. Sento encara, els marrecs de la Plaça del Gra, que juguen a vèlit. (Enlloc no he vist jugar a vèlit sinó en un poblet mallorquí). En Paquetilles, brut, estripat, renegaire, passa amb la boina espellifada:

*En Paquetilles
fuma burilles!*

li canten. Pel front d'En Paquetilles passen somnis de grandesa: banyotes a l'Onyar! nius de la Devesa! tobogan de l'escala de la Catedral! En Paquetilles s'infla, victoriosament, somrient, xiulant «Girona aimada». Des de l'altra punta el criden:

—Nyèbit!

i ell no en fa cap cas. Enlaire un estrip de cel miralleja el riu, fàdic, cristal·lí un instant, ple de tristesa eixuta. (A les Ballesteries encara hi ha aigua de pluja; a Sant Agustí la sorra és tova; hi ha marges plens de llenya Devesa enllà).

Per la Força, baixen de l'Institut els alumnes de quart curs, l'àlgebra sota el braç, cridant el ressó de cada portal, enfilant-se pel call jueu. Recordeu aquell del vestit de vellut, la boina torta, els ulls un xic oblicus? Sóc jo.

Guillem DIAZ PLAJA.

Ràfec

L'ART NOU. La darrera exposició Picasso efectuada a Barcelona —massa fragmentària i incompleta, és cert—, ha actualitzat el tema sempre atractiu de l'art nou. Sense ganes de senyalar cap mena de doctrinarisme estètic ni de fer cap comentari a l'entorn d'un artista veritablement genial com és Picasso, volem sols remarcar el fet altament simptomàtic de la rigurosa revisió a què hom sotmet en l'actualitat l'anomenat «art nou». Avui dia pot assegurar-se sense gaire perill d'equivocar-se que «la deshumanització de l'art» es troba en camí de clara decadència. Les torres de vori i els simples i exclusius jocs d'imatges podien —millor dit, a la força «devien»— desenvolupar-se entre la placidesa de l'avant-guerra, o entre el període catastròfic, però inconscient, dels anys posteriors. L'obligada, la peremptòria necessitat dels nostres dies, però, de reconstruir el magne edifici de l'Esperit Europeu farà que les fórmules artístiques no continuïn en llur plaent retirada, sinó que s'endinsin i que il·luminin, com en altres èpoques, els grans problemes del món i de la vida. J. M.^a C.

MARAGALL. La publicació en el darrer número de «La Revista» —suara editat en un dels volums de la seva col·lecció— del treball de Pere Coromines, «Del meu comerç amb En Joan Maragall» posa novament de relleu la figura estel·lar del gran poeta i gran patriota, i la perfila a l'ensem, en una de les seves facetes més íntimes i més transparents. Quina impressionant emotivitat la d'aquella escena, en la qual Maragall i Coromines, absorts per complet i aliens a tot el que restava enfora, es comuniquen els mutus pressentiments i les mútues recerques de la Divinitat!

Quin ressò més harmoniós i més supremament clàssic el d'aquelles paraules de Maragall al seu amic: «... Les inquietuds internes les pateixo tant com un altre; però no em sento amb dret a parlar sinó en els moments d'equilibri i serenitat, perquè crec que s'ha d'educar els homes en la bellesa i que la bellesa és harmonia. Crec que el dolor pot ésser moral per al subjecte, però trobo immoral l'exterioritzar-lo fins i tant que s'ha resolt en un bell equilibri nou, l'expressió del qual resulti enfortidora per a tothom. Mentre no arriba a això, el dolor és lleig i immoral perquè resulta una transició debilitadora; mentre que la serenitat recobrada és quelcom definitiu de la vida, i per tant, bell, enfortidor, moral!»...

J. M.^a C.

EXCURSIONISME: S'equivoca lamentablement aquell que creu que Excursionisme és tan sols resseguir valls i muntanyes, menjant quilòmetres i més quilòmetres. Excursionisme és alguna cosa més que caminar. Excursionisme és donar corda lliure a aquesta pruïja de saber què ha fet que l'home sortís del seu primitivisme. Excursionisme és abans que tot, afany de conèixer allò fins el moment inconegut.

Fruir l'alçada, paladejar la sensació de llibertat de l'aligot que sobrevola les muntanyes esteses sota les seves ales; oir la cançó manyaga de la font que es redossa en la vall silent i graciosa, clapejada dels colors alegres de les ramades, acarar-se amb la mar blava, plena del misteri de la fondària de les seves aigües blau-fosques; petjar la blancor d'una neu encara verge; copsar sota la tenda la claror titil·lejant dels estels; sentir el fúeteig del vent entre el brancatge; veure congriar la tempesta negra i esparracada; encomanar-se de la serenor d'un blau de cel llis com una vela marina. Heus ací el que és Excursionisme. P. C.

ANDRÉ GIDE. «Tot esforç de desindividualització a profit de la massa és, en darrer terme, funest a la mateixa massa» (André Gide, a les «Pages du Journal» publicades en el darrer número de «La Nouvelle Revue Française»).

ARRELS MEDITERRÀNIES DE L'ARQUITECTURA MODERNA — El grup d'arquitectes espanyols «Gatepac» editor de la revista A C, dedica el n.º 18 a l'arquitectura popular mediterrània, i amb la responsabilitat dels coneixedors de la matèria, dicta el següent criteri que ens és agradable reproduir: "L'arquitectura moderna, tècnicament, és en gran part un descobriment dels països nòrdics, però, espiritualment, és l'arquitectura Mediterrània sense estil la influent de la nova arquitectura. L'arquitectura moderna és un retornar a les formes pures, tradicionals, de la Mediterrània. És una victòria més del Mar Llatí!".

Un conjunt triat de reproduccions de pobles, carrers i cases emplaçats a diverses localitats del niu de la Mediterrània, entre els quals destaca Eivissa, us demostra al cop d'ull primer com hi ha unes "característiques constants", una predilecció per les formes pures i els volums, en funció de la necessitat de l'estant i d'una natura vitalitzada per la llum, el color i la vegetació.

"La civilització Mediterrània iniciada en Egipte i en les illes de la Mar Jònica s'estén posteriorment per Fenícia, Grècia, Cartago, Roma, sud de França i Llevant Ibèric". "És curiós constatar com en allunyar-se de la mar llatina, l'arquitectura perd les característiques «constants»... les formes primàries si existeixen s'emmasquen en una profusa decoració... l'estil nòrdic —el gòtic— en aclimatar-se a la Mediterrània, es simplifica, es despulla de la majoria d'elements decoratius i reneix amb l'element constructiu net, clarament destacat.

Les construccions populars Mediterrànies "són un repòs per als ulls i l'esperit. En elles tot és natural; tot s'ha inventat per a servir l'home; tots els seus elements tenen la mesura justa, la mesura humana". «Si després d'haver examinat diversos exemples de l'arquitectura popular Mediterrània, les compareu amb les millors creacions de l'arquitectura moderna, haureu d'admetre que tenen unes característiques comunes, no en el detall, sinó en les «constants» que donen esperit a l'obra arquitectònica. Aleshores, perquè de l'arquitectura moderna se'n diu arquitectura germànica?»

I nosaltres fidels a l'esperit creador de la Mediterrània, repetim el que afirmen el GATEPAC espanyol: Perquè l'arquitectura moderna no confessa que com la majoria de cultures ha nascut en la matriu de la Mediterrània?

P. M.

LES REACCIONS DEL PUBLIC heterogeni dels diumenges a la tarda, davant els «gags» del film «El darrer milionari» de René Clair, donen la mesura exacta del seu acumulament de cultura. La rialla desfermada, és deguda al gest, al moviment de les figures i a les situacions creades, però no a la ironia política i social que enclou l'escena.

Aquesta obra de René Clair, la pitjor de totes les que ha fet, és immillorable en la seva primera part, on obté en la repetició de l'himne —motiu musical de tota l'obra— el ritme per al seu desenvolupament. Es resol amb mestria el tros de les rodones d'homes que volten en la plaça, amb els moviments en direccions oposades, com de folk-lore: Fileres d'homes en cadena —imatge de presidi— (imatge constructiva del «gags», un país de dictadura) revestides per sobre de cares somrients, trajos i música, per a reflexar el benestar d'un poble idiotitzat.

J. C. R.

UN PINTOR. Era un capvespre de tardor, d'ara fa tres anys, mentre passejava per sota les voltes de la Plaça del Vi, totes rodejades d'un serrell d'aigua fina que m'obligava a fer-hi llarga estada. Les lloses de pedres bonyegudes eren totes fangoses d'un fang bla, flonjo, aquós, que us emportàveu cap a la Sala Estruc, dibuixant en el sòl amb les vostres petjades, una rosa dels vents dels quadres que hi eren exposats.

Amb la pell morta ja de les pintures que hi exposaven, dels pots de colors, dels pinzells i trossos de marcs, els ulls recorrien les pintures i estampes cercant de veure en el reflex dels vidres si a fora encara plovia.

En aquest viatge de quadre a quadre, del sostre a terra, sobtadament la mirada se'm clava en un recó. Hi ha en una tela polsosa, desemparrada, sense marc, amb ditades verges de pintura a les vores, un conjunt de verds i verds-grocs que m'atrau fortament: és un tros de bosc amb clarianes de llum, bosc frondós i humit, d'herba fresca que denota la font propera; en les clarianes de llum, una mica de terres i d'ocres. El quadre és tractat amb gran simplicitat i amb pinzellades segures; ha d'ésser d'un pintor preparat, però desconegut; no entenc la signatura; és traçada amb pinzell prim i amb els mateixos tons de verds... Aquest recó se us grava a la memòria. Voldrieu trobar-vos una bella estona en aquell bosc frondós, d'herba tendra que traeix la proximitat de l'aigua fresca...

Molts de dies encara vaig veure aquell quadre a terra, estintolat contra un *biombo* d'escenari...

El record és fort encara; ben gravat. És el record d'una obra d'un pintor sincer que fa poc desapareixia d'entre nosaltres. Aquest pintor era Mossèn Gelabert.

J. C.

Revistes i Llibres

Suburbi Xavier Benguerel. - Edicions Proa. Badalona

Aquesta novel·la de Xavier Benguerel és la visió del paisatge interior, íntim, d'un adolescent turmentat per totes les passions i per tots els neguits que agullonen els homes en el decurs de llur edat crítica—heroica—. El tipus creat per Benguerel posseeix tots els trets genèrics de l'adolescència matisats per d'altres privatis del personatge, dels quals l'autor treu, a voltes, bon partit. Quimet, el protagonista, té una ànima prou sensible, prou tensa per reaccionar d'una fàscia forta davant les trucades ineluctables i indefugibles de l'ambient que el circumda. Aquest ambient —familiar primer, de baix fons després, de suburbi sempre— sembla, però, fet expressament per a Quimet. Ací potser podríem veure una falla de la novel·la; l'ambient és massa en funció del tipus central. Per altra banda, aquest, en terminar la lectura, no se'ns és descobert ben bé del tot. Hom té la sensació de no conèixer-lo prou bé, àdhuc si un vol fer-se la consideració que no és més que un simple adolescent. Però és que Benguerel podia treballar més el tema; podia abocar-se més a més miratges interiors, descobrir més facetes en la gamma metacromàtica de l'esperit desficiós d'un jovencell...

La narració, és clar, hauria guanyat en densitat, en plenitud. Ens fan falta a casa nostra obres de força consistència, de força substància, de molt pes específic. Tenim alguns autors —pocs— que podrien fer coses considerables en aquest sentit i fins i tot caldria que esmercessin llurs activitats en una tasca d'enfortiment de la novel·la catalana dels nostres dies. Imatgeria brillant, àgil; construcció recercada; llenguatge pur, a voltes alambinat... bé; però més vida, més preocupació, més consistència, més contribució de coses d'intensa i profunda humanitat.

La prosa de "Suburbi" és bona; a trossos molt bona, i ens diu imatges ben reeixides, d'aquelles que fan honor a la ploma d'un bon poeta.

Germanor (Fulls de vida escolar). - Cadaqués

Sota aquest títol ha començat de sortir a Cadaqués una revista de nens. Aquesta revista de nens, però, té la particularitat d'ésser feta també per nens. És, com indica el subtítol, un aplec de fulls de vida escolar. Cal remarcar això: "Germanor" és pensat, escrit, compost i editat dins el clos de l'escola —realització de la tècnica Freinet— com a una de les múltiples manifestacions de l'*escola activa* i, alhora, com a sublimació i concreció feliç de totes elles.

Una activitat d'aquesta mena és un bon mitjà per provocar i aguditzar àmpliament la interacció de l'escola i l'ambient, un vehicle eficaç mitjançant el qual l'escola té una transcendència en la vida i, a l'ensens aquesta es projecta dins l'escola i n'informa les tasques, donant-los aquell sentit dinàmic, viu, inquiet, tan d'acord amb les exigències psicològiques de l'infant.

Aquesta revista de nens feta per nens resulta, cal dir-ho, una cosa deliciosa. A través de la seva ingenuïtat besllumeu que és fruit d'un esforç poderós i constant i mai no defallent. Això pot ésser la bella fermança d'uns futurs caràcters plens de vigoria, d'amor a la tasca costosa i fecunda.

Els nois de l'Escola Nacional de Cadaqués que fan "Germanor", treballen sota la direcció d'un mestre bo i intel·ligent. Aquest mestre es diu Lluís Tasis.

Història Enric Bagué i Jaume Vicens. Publicacions de l'Editorial Pedagògica de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Barcelona, 1936.

L'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana fa un gran bé al desenvolupament de la nostra cultura en nodrir la bibliografia escolar catalana d'obres per l'estil de la que comentem. La d'avui, però, ofereix un interès especialíssim. És una aportació eminentment nova; la primera que ve a omplir un buit dintre la nostra bibliografia històrica escolar. L'afany que inspira la factura de l'obra en tots els seus aspectes, és un afany ben noble de posar a l'abast dels petits, els grans fets, les fites cabdals, l'esforç continuat dels homes devers un viure millor, aquells successos —d'ordre material i espiritual— que dins la continuïtat històrica han contribuït d'una manera o altra a ordinar el món que ens envolta. En llengua catalana creiem que no havia aparegut encara

l'obra que tendís a presentar la Història d'aquesta guisa. Posseïm, sí, històries ben escrites, ben documentades però encara farcides de dates i de gestes heroïques, i de noms de reis i prínceps i comtes i ducs que poca cosa diuen a l'infant i encara li'n diuen massa. Ultra això, és reclosa la llur exposició a l'àrea estricta de la nostra personalitat nacional. Mancava quelcom de volada més ampla i que respongués a un criteri no ja simplement més pedagògic, sinó fins i tot més humà. El castellà posseeix, en canvi, obretes com «Lecturas históricas» de Thomas, traduïdes per Rodolf Llopis, i els Llibres d'Història de Daniel G. Linacero—seleccionats aquests últims pel Consell Nacional de Cultura—, que són escrits d'acord amb un nou criteri d'exposició dels fets i d'ensenyament de la ciència històrica. El llibre de Bagué i Vicens, en llengua catalana, és un ressò d'aquesta ànsia nova i en reïx a bastament.

Des de la lectura de la primera plana l'infant se sentirà empès a prosseguir i a endinsar-se en la de les planes successives. La redaccio és fàcil, viva, plàstica. Li són contades les coses tal com li plau que les hi contin. Són històries, el que l'infant llegirà. No pas la Història, malgrat que estudiarà Història. Aquest és el nus de la qüestió i el que decideix l'èxit dels llibres d'aquesta espècie.

Casualment ens n'ha arribat a mans un exemplar en el qual consta una dedicatòria de Vicens per a un amiguet seu "...perquè es diverteixi una miqueta llegint aquestes històries..." Ell ho ha dit. Amb les senzilles paraules adés transcrites ens descobreix la intenció que el menà a escriure unes quantes històries per a la mainada. Cal saber, però, que totes aquestes històries són emmarcades per una unitat que dóna caràcter a l'obra; cada una d'elles és un matís —gairebé un motiu— de la idea que la informa, i que sura, des de la primera a l'última ratlla, tota alada, poètica, deliciosament persuasiva.

La mica d'experiència que poguem tenir del fer escolar ens autoritza per afirmar que l'obreta que comentem reuneix tots els requisits necessaris per tal d'aportar una contribució valuosa a la tasca de formació dels nostres infants. No ja solament iniciació històrica —idees, imatges intel·lectuals—, ans educació moral, formació del caràcter.

La presentació és impecable. Uns dibuixos d'Obiols acaben de donar un to de cosa distingida a aquesta "Història", sobre la qual cridem l'atenció dels qui es preocupen, de més aprop o de més lluny, de l'educació dels infants de les nostres terres.

Francesc FERRER

"Nietzsche i Scheler" Assaig de P. L. Landsberg a la Revista de Pedagogia Psicològica de Barcelona (N. 10.)

El Professor Landsberg l'autor de «L'Edat Mitja i nosaltres», una de les figures més destacades de la moderna Filosofia alemanya, donà l'any passat un cursel al «Seminari de Pedagogia» de Barcelona i ara publica, en forma d'assaig, les seves paraules inicials a la «Revista» abans esmentada. El Professor Landsberg, una de les figures egrègies del pensament catòlic europeu, es troba exiliat des d'algun temps d'Alemanya degut a la seva ascendència jueva.

No anem a fer ara una síntesi del contingut d'aquest assaig, massa dens i massa íntimament entrellaçat per a poder resumir-lo en alguns paràgrafs. Constatem, però, que aquestes paraules proemials de Landsberg al seu cursel d'anàlisi i comentari dels dos filòsofs alemanys, són paraules d'una lluminositat i d'una certitud inapreciable per a tothom qui vulgui documentar-se sobre la situació actual dels problemes i dels estudis filosòfics.

Sobretot és altament interessant la manera com l'autor perfila la situació de Nietzsche i Scheler, figures posteriors a l'època de la confiança racionalista així com a l'optimisme científicista, idèntica consubstancial al segle XIX.

El mateix Nietzsche aconseguí desistir-se de la tendència al «sistema clos i tancat» tendència que mantingué arrelada en la seva joventesa —degut a la influència que sobre ell exercí el mestratge de l'obra de Schopenhauer— i escriu les tan significatives paraules de «La voluntat de sistema és una voluntat de mentida», les quals constitueixen, com agudament remarca Landsberg, «un epíleg trist i sumari, una necrologia de la gran època de les il·lusions».

«El filòsof és l'home —ens diu l'autor— que per amor a la veritat transforma la seva vida en una sèrie d'experiències i es consagra pel pensament a la investigació del sentit i de la unitat d'aquestes experiències». Tant l'autor del «Zara» com el de «El ressentiment en la moral» són pensadors que no aspiren ja a una concreció definitiva sinó que perceben clarament com la investigació filosòfica deixa i deixarà sempre un seguici indefinit àvid de noves recerques... Per això es dediquen abans que tot al desxiframent d'un sentit i a l'anhel de la unitat; Nietzsche més introvertit, rebusca dalerosament en les seves pròpies intimitats, així com Scheler, més extravertit, observa i analitza amb la seva gran agudesa les facetes del món i de les vides alienes... Un i altre però, confirmen —amb dramàtica confirmació a voltes— aquell judici de Landsberg, que «... és l'home filosòfic qui en la plenitud de les experiències, cerca la unitat del Misteri...»

"Libertad y Organización (1814) (1914)" Bertrand Russell (Ed. Espasa Calpe.)

Bertrand Russell l'il·lustre pensador anglès considera en aquesta obra interessantíssima, darrerament traduïda al castellà, que el segle XIX de fet es perllonga i acaba amb l'inici de la gran conflagració europea de 1914. Conflagració que «condemna i estingí el «credo» en el progrés inevitable que s'expressà en l'optimisme del segle XIX».

El llibre és una síntesi d'idees i de doctrines, de lluites i de tendències, d'innovacions i de regressions esdevingudes al llarg del segle dinovè. El mateix pel seu contingut, per les seves recensions que per les crítiques d'ordre ideològic que conté, resulta una obra indispensable a tothom que vulgui documentar-se sobre l'esperit polític i social de les dècades vuitcentistes i sobre la seva profunda projecció en l'actualitat palpitant dels nostres dies. Sobretot en el referent als fets i doctrines socials, al socialisme romàntic i al socialisme científic de Marx i Engels, als encerts i falles històriques del marxisme vistos a través d'una mirada escrutadora i no partidista, el llibre de Bertrand Russell és d'un interès realment extraordinari.

El segle XIX —diu Russell— fracassà perquè no creà una organització internacional. Del passat heretà els Estats i pensà que el problema estava resolt quan els convertí en Estats nacionals. D'una manera fortuïta i com a resultat de la tècnica mal guiada pel pensament, creà organitzacions econòmiques que la seva filosofia no li ensenyà a controlar.» Segons ell, al llarg d'aquest segle s'esdevé una pugna, una oposició entre el sentit de la democràcia lliberal que llavors s'entronitza arreu d'Europa i les exigències de sistema organitzat que es dimanaren de la ràpida difusió del maquinisme del progrés industrial.

Aquest és per a l'autor, el gran problema que ens llega el segle passat i que es perpetua en els nostres dies amb apremis de camins conciliatoris: sincronitzar llibertat i organització. Ací —afirma— el problema capital de la nostra època juntament amb la imperiosa necessitat de crear una organització internacional —sigui o no sigui la Societat de Nacions— que controli les relacions d'Estat a Estat i que eviti a la política exterior de les nacions europees el continuar unes rutes idèntiques a les seguides en el segle XIX, rutes orientades gairebé en la llur exclusivitat per unes minúscules i interessades minories.

Josep M.ª CORREDOR

Quatre gotes de sang J. M. Prous i Vilà

Tota la producció literària que coneixíem sobre les lluites sostingudes pels soldats de l'exèrcit espanyol en les terres africanes es podia resumir en unes cròniques i reportatges publicades en distints periòdics contemporanis, subjectes sempre a una censura o a un mecenatge interessat.

Arriba avui a les nostres mans com un eco d'aquelles campanyes un llibre d'un català, actor anònim d'una de les fases més interessants i cruentes: la que seguí a l'esfondrament de la comandància militar de Melilla.

La lectura d'aquest llibre que pel seu contingut podríem considerar agrupat en tres apartats: La guerra en si mateixa (vida al campament, protecció de combois i de l'aiguada...); bucòlica de la guerra— tot té els seus encants— (vegi's: *La caminada, la vida en els petits blocs* i unes elucubracions sobre el sentit de la guerra i de la vida; la seva lectura com dèiem, ens ha fet reviure tot aquell període literari de la post-guerra europea: *Res de nou a l'oest, La confessió de mitja nit, El foc a les trinxeres...* literatura avui oblidada, però que senyala una fita per la gran influència que exercí sobre el pensament de la generació posterior i encar que Prous i Vilà ens ofereixi a través de la seva lectura una originalitat i un interès ben remarcable, no deixa de seguir aqueila doctrina iconoclasta dels Remarke, Barbusse, Duhamel, Glaeser, L. Renn...

Pompeu PASCUAL,

Noticiari

JAUME ROCA, PIANISTA. El dia 4 del corrent mes, organitzat per l'Associació de Música, el pianista gironí Jaume Roca donà un concert al Teatre Municipal.

El programa que Roca interpretà era en extrem interessant. Totes les obres que l'integraven foren interpretades amb una justesa extraordinària, particularment els «Estudis simfònics», de Schumann, «Jocs d'Aigua», de Ravel i «Estudi transcendental», de Listz. En les altres obres, però, trobarem a faltar aquella fina sensibilitat i aquella elegància subtil pròpies de cada autor, sobretot en Chopin i Granados. Roca és un pianista que posseeix un fort mecanisme, d'una guisa tal que li permet un domini absolut del teclat. El nostre jove pianista, indubtablement, té grans qualitats per arribar a ésser un bon concertista.

El concert fou un èxit, per la qual cosa cal felicitar Jaume Roca i l'Associació de Música.

J. C.

MN. JOSEP SOLER DE MORELL ens envia unes notes sobre la personalitat de Mn. Gelabert suara traspasat. Tarragoní de naixença passà tota la seva infantesa i gran part de la seva joventut a Olot, terra d'artistes i on des de molts anys hi havia hagut un nucli de naturalistes de mèrit rellevant.

La producció artística de Mn. Gelabert fou exhuberant i variada. Sentia un atractiu pels paisatges de la Selva, però la seva noble ambició el desplaçava ben sovint vers les comarques olotines i també tots els gironins el recordem haver-lo vist moltes vegades treballant pels carrers de la nostra ciutat. Recordem ací l'exposició que per les passades Fires féu en el local de l'Ateneu.

Com a naturalista ha deixat una producció molt vasta, gran part d'ella inèdita. Recordem entre altres publicacions: «Los volcanes extinguidos de la prov. de Gerona», «Guia il·lustrada d'Olot i ses valls», «El Vora-Tosca (conferència)», «Etimologia de la Vall d'Aro». No han vist encara la Il·lustració: «El terme municipal de Llagostera. L'ur varonia, Les Fonts d'Olot», «Memoràndum científic de Caldes de Malavella», «Geografia, Geologia y construcciones primitivas de la Vall d'Aro».

P. P.

EXPOSICIÓ D'ARTISTES OLOTINS A TERRASSA. Cal assenyalar l'èxit de l'exposició dels artistes olotins adherits a la meritíssima Sala Vayreda celebrada darrerament —fou clausurada el dia 8 de Febrer— a Terrassa.

Era l'estiu passat que els artistes terrassencs de "Els amics de les Arts" inauguraven l'intercanvi profitós d'aquestes exposicions a Olot. La Sala Vayreda no podia pas mostrar-se indiferent a la interessant temptativa. De fet, amb les exposicions que organitza, d'artistes forans, ja la practicava. Però és evident que una exposició col·lectiva té una valor molt distinta i representa una tan copiosa contrastació de valors, de maneres i d'estils que cal aprofitar pel que pugui tendir a una major coneixença, a un anàlisi introspectiu de la pròpia obra i àdhuc a la definitiva troballa o concreció de l'estil particular de cada artista. Per això la Sala Vayreda recolzava i corresponia a la iniciativa amb el major entusiasme.

Cal remarcar l'interès que per a la millor formació dels artistes ha mantingut des dels seus començaments, la coneguda entitat olotina. Iniciada per Iu Pascual en el desaparegut «Saló Citroën», en plena dictadura i amb les conseqüents limitacions, temps després, l'ajuntament que presidia Joan de Garganta coadjuvava a la primitiva iniciativa i ja d'aleshores ençà La Sala Vayreda entrava de ple en una normalitat d'actuació poques vegades assolida per entitats del seu estil. Donar en la brevetat d'aquesta nota una idea del que s'ha assolit entre els artistes olotins pel que fa a la llur pròpia valor, i entre els profans, de cara a una major comprensió artística i de bon gust general, seria evidentment difícil. Constatem solament la tasca brillant de l'entitat i dels seus artistes.

En l'exposició celebrada a Terrassa, integrada pels Pomenge, Soler, Barnadas, Gussinyer, Marsillach, Mas-Collellmir, Vinyoles, Bosch i Corriols pintors, i Curós, Carbonell, Sala i Corcoy, escultors, s'ha registrat una normalitat de producció artística d'una valor positiva i que acredita novament l'antiga anomenada olotina. L'èxit que lícitament calia esperar d'aquests noms va produir-se. Per a algú fou una veritable sorpresa, per a d'altres, per als connoisseurs, fou l'esperó que incita a prosseguir una obra com aquesta d'intercanvi artístic tan interessant i eficient.

A. C.

CONFERENCIA SOBRE LOPE DE VEGA. El professor Valbuena dissertà en la Biblioteca Municipal sobre: La dramàtica de Lope de Vega.

La producció teatral de l'insigne poeta castellà té una fesomia ben personal: Veu la llum en aquell crepuscle de les lletres castellanques, alborada del teatre i la novel·la i eclipsi de la lírica i la música. Del que se'n va recull tot el que té un caliu tradicional, exhornant-lo amb les gales que puguin afalagar el baix poble, que és el públic preferit per Lope de Vega. Aquest, el mateix que Shakespeare, busca sempre l'escalf i el bis popular. Assenyala el fons psicoiògic del teatre del dramaturg anglès i esmentà de visu el teatre de Racine creat a igual que el de Calderón, per a públics seleccionats.

Altres característiques del teatre de Lope de Vega que confirmen el desig de veure'l popularitzat són el que en moltes de les seves obres recull tot el que és motiu d'exaltació de la massa amorfa i diluïda de les multituds: Reacció i lluita del poble contra la noblesa, manca de personatges que en l'obra es destaquin dels altres, exactitud en el sentit geogràfic de l'acció i en canvi irrealitat de l'acció (misteri, aparicions...)

Estableix el paral·lisme diametralment oposat que hom observa amb el teatre de Calderón. En el d'aquest es plantegen reaccions de tipus intel·lectual, en el de Lope les reaccions són de tipus vital. En el teatre de Lope els temes sobre l'honor acusen un sentit humà, en el de Calderón prenen tot seguit un profund sentit psicològic. A Lope interessa mantenir fins al final l'interès forjat per la intriga, fugint sempre de la rigidesa dels preceptes clàssics. En l'obra seva s'agermanaven el sentit idealista i el prosaic de la vida....

L'Ateneu, entitat organitzadora d'aquesta conferència, va voler aportar el seu, encar que modest, estimat concurs als actes del tricentenari. L'escàs públic que hi assistí, premià amb el calor de l'entusiasme el treball del conferenciant.

P. P.

Entrat ja aquest número en màquines, ens arriba la trista nova de la mort del Sr. Pere de Palol, pare i avi, respectivament, dels nostres volguts companys Miquel i Carles de Palol. Sense perjudici de referir-nos més extensament en el proper número a la personalitat del finat, consignem ara breument, com el Sr. Pere de Palol, era un dels pocs supervivents d'aquella plèiade d'escriptors gironins, que durant els temps —una mica llunyans ja— de la segona meitat del segle dinovè, aconseguiren crear a Girona un nucli selecte d'amants i fervorosos de les coses de l'Esperit.

CRIM I CASTIG

de Feodor M. Dostoievski
Adaptació cinematogràfica de Josef von Sternberg.

Per mica coneixedor que hom sigui de l'obra de l'immortal novel·lista rus no pot acceptar sense protesta aquest film del director alemany Sternberg. Ja abans d'anar a veure'l, per algunes fotografies aparegudes en els diaris tinguérem el pressentiment que Sternberg no era pas el director més a propòsit per a donar vida als personatges i a l'ambient de la gran novel·la russa. D'aquesta obra tràgica per excel·lència n'ha fet una interpretació capriciosa i arbitrària al seu gust i mentalitat alemanyes, que per res no s'assembla a la novel·la, la qual mereixia més respecte i consideració que no pas que un alemany es permetés el plaer de mutilar-la i arranjar-la de fàcil comercial, per tal que la casa productora amb poques despeses i escassos metres de cel·luloide realitzés aquesta obra grandiosa deixant-la reduïda a la d'un vulgar film qualsevol.

En aquesta adaptació han passat per alt moltes escenes cabdals; com són l'assassinat de la germana de l'usurera; la coneixença amb el pare de Sònia, la patètica mort d'aquest i la no menys esgarriosa fi de la mare de la gentil noieteta; el suïcidi del pretendent de la germana de Raskònikov, molt significatiu; i sobretot el final, el qual és imperdonable. Aquí és on es veu més la gasiveria del productor; acaba just a la meitat de l'obra i ens deixen tots els episodis de l'empresonament, la conducció i la vida a Sibèria de Raskònikov en companyia de Sònia, la indiferència que experimenta al seu costat i per tot el que el volta, fins que un dia es retroba a si mateix i ressucita moralment.

Al costat d'aquestes llacunes tenim que el director ha afegit unes quantes escenes completament inacceptables i de collita pròpia; per exemple el començament: L'heroi d'aquest drama, l'ex-estudiant Raskònikov no arribà a acabar els seus estudis i per tant és absurd el moment de la felicitació davant els seus companys per part del professor. Que no comprèn Sternberg que si Raskònikov hagués acabat una carrera amb la qual poder guanyar-se la vida ja no hauria tingut necessitat de robar per proveir a la seva subsistència? Assassinà i robà perquè la seva pobra mare i la seva germana, havent perdut el treball, no tenien res per a menjar; perquè la germana es venia a Lugin per salvar-los a tots i això el posà foll i acabà de convèncer-lo; per poder acabar els seus estudis i sortir d'una vegada de la misèria que el voltava. Tampoc no sabem d'on ha tret Sternberg que la coneixença de l'estudiant amb Sònia tingués lloc a casa la prestamista Alena; això és pura invenció seva i per estalviar uns metres de cel·luloide, car de fer-ho bé li calia presentar uns quants personatges més i construir uns escenaris ad-hoc.

No té lloc d'ésser l'escena entre mare i germana de l'estudiant quan s'assabenta del crim comès pel seu fill, per tal com no arribà mai a saber-ho; la seva filla l'hi amagà curosament i suportà la tortura tota sola.

Resulta gairebé ridícula la seva concepció de Raskònikov. Peter Lorre no pot de cap de les maneres interpretar el personatge de Dostoievski; el seu tipus físic és antagònic al de l'assassí, el qual era "un minyó d'alçària superior a la mitjana, ben plantat, amb cabells castanys, i magnífics ulls foscos". La seva actitud d'home famolenc i soberg alhora, consumit per la febre i per la idea fixa covada durant dies i més dies, el fa incompatible amb el tipus que ens ha presentat l'alemany; cara rodona i lluenta d'home ben peixat, calb i amatent de la seva vestimenta, amb explosions d'alegria i ganes de fer el plaça inversemblants. L'escena amb l'inspector Porfiri, llavors quan s'hi presenta per segona vegada amb aires de folga i amo de si mateix, és absurda; resulta un troç de pel·lícula còmica que el públic subratlla amb franques riallades, quan en realitat és una veritable lluita a mort que sostenen els dos homes per sotjar-se fins el fons de llurs ànimes i endevinar-se les intencions. Tampoc l'usurera no respon a la realitat del tipus dostoievskià; "era una vella escarransida, petitona i resseca per la febre de l'avarícia que tot-hora l'abassegava". La matrona opulenta que veiérem hauria fet bé el paper de la dispesera de l'estudiant.

No podem deixar passar sense fer-ne esment l'ambient realitzat pel director alemany en les cambres de l'estudiant i de Sònia. Raskònikov s'havia venut tots els llibres abans de cometre l'assassinat, la seva cofurna gairebé pot dir-se que era un taüt, on havia de moure's amb el cap jup per no topar contra el sostre, i jeia en un sofà espellifat des del qual estirant el braç podia obrir la porta; el detall de les cortinetes és massa irònic per no desvetllar-nos el riure. Quant a la de Sònia era d'una pobra semblant: una taula sense pintar, dues cadires de balca, una corda travessant la cambra amb roba posada a eixugar i en un recó el llit misèrrim i irreverent.

Repetim-ho, Sternberg ha concebut l'obra a la seva manera i sense preocupar-se de si aquesta era prou fidel a l'acció, ambient i personatges dostoievskians l'ha portada al llenç. Nosaltres creiem que el gran màrtir rus, l'home que va capir el sofriment humà i va saber plasmar-lo amb una mestria insuperable es mereix més respecte en traduir la seva obra i donar-li vida. Sobretot calia un més generós esforç financer per part de la casa editora per presentar-la amb més propietat.

I no n'esmento d'altres car seria feina de mai no acabar.

Cal ja que comencem a reaccionar d'aquesta passiva benevolència que ens fa acceptar joiosos totes les produccions exòtiques mentre vinguin signades per un nom famós (?) (que el reclam ianqui ha fet famós). És hora que el públic comenci a jutjar pels seus propis coneixements i no es deixi enlluernar per mistificadors consagrats.

AGUSTÍ PERA

VICTORS

REVISTA MENSUAL
GIRONA

Director: CARLES DE PALOL I FELIU
Secretari de Redacció: FRANCESC FERRER I VILAR
Administrador: AGUSTI PERA I PLANELLS

Subscripció: 4'50 ptes. semestre
Número solt: 75 cèntims

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
GARBÍ, Plaça Marquès de Camps, Telèf. 223.-Girona

E N P R E P A R A C I Ó

Jaume Vicens: "El mot Espanya en la Catalunya decadent" - Pompeu Pasqual: "L'Aportació forastera al creixement de Girona" - Ricard Giral: "Els arquitectes i els obrers" - Dr. Just Garate: "Itinerari de Humbolt a Catalunya" - Crèixems i Miquel de Palol: Poesies - Miquel Santaló: "Mn. Gelabert geòleg" - Ramon Reig: "Estudi sobre el pintor Llavanera" - Carles de Palol: "Bibliografia gironina dels segles XVI i XVII" - Francesc Riuró: "La cultura ibèrica al Gironès"

MINISTERIO
DE CULTURA

